

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2019-2-51-57>
УДК37.091.33 : 7 : 373.5 (477)

Чен Наталія Володимирівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри українського декоративно-прикладного мистецтва і графіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна, natalia.xa@gmail.com

МИСТЕЦТВО – УНІВЕРСАЛЬНА МОВА КОЖНОГО НАРОДУ

У статті висвітлено проблеми сучасного підручника, а також деякі аспекти роботи з підручником «Мистецтво» (рівень стандарту, профільний рівень) на прикладі авторського підручника «Мистецтво» для учнів 10–11 кл. авторів Назаренко Н. В., Чен Н. В., Севастьянова Д. О.

Розглянуто тему українського мистецтва через знайомство з етнографічними регіонами України, де кожний учень може знайти власний куточок малої батьківщини. Запропоновано можливість доповнення навчального матеріалу інтернет-ресурсами (прослуховування музичних творів, перегляд відеороликів до тем), варіанти творчих завдань, міні-диспутів тощо.

Ключові слова: підручник, мистецтво, українське мистецтво, етнографічні регіони, міні-диспут, творчі завдання.

Сучасне людство – це тисячі народів, сотні держав, понад шість мільярдів землян, серед яких немає двох зовсім однакових людей. У ХХІ ст. з усього різноманіття культур складається єдина цивілізація зі спільними проблемами і базовими цінностями. Однак ця єдина цивілізація існує в багатонаціональному і полікультурному світі, в якому гармонійно співіснують та взаємодіють культури різних країн, переплітаються, поєднуються і доповнюють одна одну. Люди вчаться жити разом, толерантно ставитись до традицій і вірувань інших. Виникає спільна система цінностей, що характерна не тільки для окремої нації, а й для людства в цілому.

«Люди, що перейнялися мистецтвом, стають не тільки більш культурними і гідними інтересу, вони стають кращими в найширшому сенсі – добрішими, мудрішими і прекраснішими, – вони

стають більш миролюбними, більш активними, більш чутливими» (Джуліан Барнс, англійський письменник).

Цією цитатою ми, автори підручника «Мистецтво. 10–11 клас» вирішили розпочати знайомство учнів зі скарбами культури різних народів світу (що закладено в навчальній програмі «Мистецтво. 10–11 кл. Рівень стандарту»).

Метою статті є розгляд проблеми сучасного підручника, а також допомога учителям, які викладають курс «Мистецтво» у 10–11 класах, у роботі з підручником «Мистецтво (рівень стандарту, профільний рівень). 10–11 клас» авторів Назаренко Н. В., Чен Н. В., Севастьянова Д. О.

Проблема сучасного підручника актуальна і складна. У різні часи їй приділяли увагу такі науковці, як С. Бондаренко, Г. Гранік, В. Лозова, В. Мадзігон, Л. Масол, О. Пометун та ін. Сучасний підручник є основою навчально-методичного

комплексу, специфічною комплексною інформаційною моделлю освітнього процесу. Стрімкий розвиток інновацій у системі освіти вимагає від навчальної літератури взагалі і підручника зокрема подання системно опрацьованих фундаментальних знань, які мають дати цілісне уявлення про предмет, жваво реагувати на виклики суспільства щодо соціального замовлення на освічену людину. У той же час суха подача матеріалу сьогодні не цікава учневі, який тривалий час проводить у мережі Internet і має можливість знайомитися з різноманітною інформацією.

Підручник з мистецтва, відповідно до компетентнісного підходу до змісту освіти, має формувати в учнів художньо-естетичну компетентність – здатність розуміти твори мистецтва (образотворчого та музичного), формувати власні мистецькі смаки, виражати творчі задуми засобами мистецтва тощо. Художньо-естетична компетентність базується на системі знань про мистецтво у художню культуру, уявлень про естетичну сферу життєдіяльності людини, завдяки чому в особистості:

- формуються вміння інтерпретувати й оцінювати твори мистецтва, аргументовано висловлювати щодо них власні судження;
- розвиваються потреби й здатності до мистецької освіти, художньо-естетичного та морально-духовного самовдосконалення, а також вміння створювати художні образи;
- виховуються художньо-світоглядні позиції, особистісно-ціннісне ставлення до предметів мистецтва.

Процес формування художньо-естетичної компетентності учнів передбачає включення їх у різноманітні види діяльності, як репродуктивної, так і творчої, під час виконання завдань різного рівня складності.

Але водночас сучасний підручник, як і багато років тому, виконує освітню, розвивальну, виховну і дослідницьку функції. На думку авторів Назаренко Н. В., Чен Н. В., Севастьянової Д. О., домінуюча функція підручника «Мистецтво 10–11 класи» є дослідницька, яка полягає у спонуканні учня до самостійного знаходження матеріалу, розв'язування проблеми.

Фото 1. Луксорський Храм. Луксор. Єгипет

Метою даного підручника є не просто показати розвиток різних видів мистецтва в культурних регіонах світу, а виокремити лише ті види мистецтва, які є характерними для кожного регіону: показати їхні особливості, виділити характерні риси на конкретних прикладах творів кожного виду мистецтва.

Регіональний підхід до аналізу світової культури дає нам можливість акцентувати, що кожна культура – це унікальна і неповторна цілісність, показати, що попри все різноманіття культур регіонів світу, вони виступають як єдині багаторівневі системи, які можна порівняти між собою. Регіональні культури як складні, суперечливі і багаторівневі явища відображають складну структуру суспільства і людини, результатом діяльності яких вони є.

Без вивчення мистецтва (як складової частини кожної світової культури) з'ясування закономірностей його розвитку, знайомства з найбільш відомими пам'ятками і з творчістю видатних майстрів, без знання художнього минулого різних країн світу неможливе формування ідейно-естетичних переконань і розширення кругозору.

Автори підручника підійшли до написання розділів, що присвячені певному регіону, з точки зору основного, ключового в культурі і мистецтві народу. Так, основою для розвитку культури і мистецтва в індійському, арабо-мусульманському і навіть африканському культурному регіонах є релігія, у далекосхідному – філософія, американському – те, що іменується «американською мрією». Тому кожний розділ підручника починається з передумов формування особливостей регіону та специфіки розвитку культури.

Дуже складно вмістити в підручник «Мистецтво» теми двох класів (10 та 11) – мистецтво всього світу – від далекосхідного та арабо-мусульманського культурних регіонів до мистецтва рідної України. Тому багато матеріалу учню необхідно опрацьовувати самостійно. Щоб пробудити інтерес до навчального матеріалу, у підручнику містяться такі складові: «Поміркуємо разом» – випереджальні проблемні запитання, рубрики «Історична довідка» і «Для допитливих», обов'язкове виділення термінів, а також запитання та завдання для самоконтролю та самоперевірки, творчі завдання, проведення міні-диспутів.

Наприклад, до теми «Мистецтво американського культурного регіону» пропонуємо провести міні-диспут.

Міні-диспут. З метою визначення впливу американського кіномистецтва на сучасну українську молодь проведіть міні-диспут – опитування. Свою думку обґрунтуйте й наведіть приклади:

1. Як часто для перегляду ви обираєте саме американське кіно?
2. Як часто для перегляду ви обираєте українське кіно?
3. Якому жанру американського кіно ви віддаєте перевагу?
4. Назвіть три найбільш культових, на вашу думку, американських кінофільми на українському екрані.
5. Який вплив американське кіно має саме на вас:
 - а) вплив обмежується лише зовнішніми проявами;
 - б) значний вплив на формування мого світогляду;
 - в) заперечую будь-який вплив американського кінематографа на моє життя.

Також для учнів пропонується підготовка і проведення **мистецьких проєктів**. Наведемо приклад мистецького проєкту з теми «Мистецтво африканського культурного регіону». Для того, щоб учні впоралися із завданням, необхідно пояснити, що таке мистецький проєкт, та ознайомити з основними етапами його виконання.

Мистецький проєкт – різновид художньо-творчої діяльності, який потребує самостійного розв'язання проблеми, що обрана, та можливості застосування отриманих результатів у реальному житті.

Враховуючи власні інтереси й можливості, оберіть для самостійної роботи тему з розділу для індивідуального або групового проєкту, який виконуватимете протягом визначеного вчителем часу.

Етапи виконання проєкту:

1. Постановка проблеми і визначення типу проєкту.
2. Планування й організація роботи.
3. Пошук і опрацювання джерел, підготовка обладнання.
4. Здійснення проєкту.
5. Оформлення кінцевих результатів.
6. Проведення презентації або захист, творчий звіт.
7. Загальна оцінка проєкту.
8. Підбиття підсумків.

Приклади тем для мистецьких проєктів: «Особливості культової архітектури країн африканського культурного регіону», «Відображення світогляду і світовідчуття народів країн Африки в декоративно-ужитковому мистецтві» (фото 1).

Дещо по-іншому структурований розділ «Мистецтво європейського культурного регіону. Україна». За ідею взято не історичний розвиток різних видів мистецтва України від найдавніших часів до початку ХХІ ст., а знайомство з особливостями розвитку деяких видів декоративно-ужиткового мистецтва, народної архітектури, музичного мистецтва тощо етнографічних регіонів України, оскільки учні найчастіше знайомі тільки з культурою і мистецтвом регіону, в якому вони мешкають.

«Етнографічні регіони України, станом на кінець ХІХ – початок ХХ ст. Терміном «етнографічний регіон» означають частину території розселення

Фото 2. Хата із с. Новоохирка Новоайдарського р-ну Луганської обл. Національний музей народної архітектури та побуту України (Музей у Пирогові)

етносу, що вирізняється з-поміж сусідніх частин притаманним їй комплексом ознак (явищ) матеріальної та духовної культури цього етносу. Найбільш об'єктивним способом виокремлення етнографічних регіонів є картографування специфічних для даної місцевості видів матеріальної (народна архітектура, костюм, харчування, сільськогосподарські знаряддя) та духовної (обряди, фольклор) культури» [3].

Показати красу і різноманітність українського декоративно-ужиткового мистецтва, регіональні особливості народного будівництва, архітектури, декоративного та музичного мистецтва – основна задача розділу «Мистецтво європейського культурного регіону. Україна».

Фото 3. Шарівський палац. Смотшчі, Харківська область

Фото 4. Христина Алчевська у білій свиті. Харків

Структура цього розділу має певні складові. Кожний етнічний регіон – це окрема історія архітектури, ремесл, українського строю, музичних цікавинок та видатних постатей у галузі мистецтва.

Але, як і в інших розділах підручника, тут обов'язково є рубрики: «Поміркуємо разом», «Історична довідка», «Для допитливих», «Бажаємо подивитися і послухати (за вибором учителя)», «Творча майстерня». Спочатку учні знайомляться з територією регіону – областями, населеними пунктами. На наш погляд, їм буде цікаво дізнатися, до якого етнографічного регіону належать села, міста, в яких вони мешкають, або вже побували, чи планують поїздки з батьками.

Кожен регіон має свою цікаву історію, але підручник обмежено кількістю сторінок, тому автори надають тільки маленьку історичну довідку – путівничок, завдяки йому можна за допомогою інших джерел розширити свої знання про певну історію українських етнографічних регіонів.

Так наприклад, історична довідка до теми «Полісся» містить таку інформацію: «Науці відоме поселення людей на Поліссі з часів палеоліту (10000–8000 років до н. е.). Перша письмова згадка про Полісся зафіксована у Галицько-Волинському літописі 1275 р., де зазначено, що 1274 р. (6782 р. за старим стилем) Мстислав Данилович «ішов був од [города] Копиля (тепер село Копиля Маневицького району), пустошачи по Поліссі» (термін «Полісся» використовується тут як назва території)».

Текст підручника до кожного регіону в розділі «Мистецтво європейського культурного регіону. Україна» має певні складові: «Народна архітектура», «Архітектурні пам'ятки», «Декоративно-ужиткове мистецтво» (ткацтво, вишивка, народний одяг, гутництво, кераміка та гончарство, плетіння, писанкарство), «Особливості музичного мистецтва», «Видатні постаті».

Автори свідомо поділили знайомство з архітектурою України на дві частини «Народна архітектура» та «Архітектурні пам'ятки». Знайомство з народною архітектурою – це знайомство не тільки з побутом народу, а й

Фото 5. Плахта

із його душею, смаками, традиціями і віруваннями (фото 2).

Звичайно архітектурні перлини кожного регіону дуже відрізняються від народного житла. Знайомство з ними дає поштовх учням знайти інформацію про них (історію створення, архітекторів, людей, які були власниками цих будівель, і навіть легенди, що пов'язані з цими об'єктами). Може, саме це стане тією рушійною силою, що підштовхне учнів до подорожей рідною Україною. Наприклад, Шарівський палац – білокам'яна будівля кінця XIX ст. неоготичного стилю. Розташований у смт. Шарівка Богодухівського району Харківської області. Також його ще називають Шарівський замок, «Цукровий замок», «Шарівська перлина» (фото 3).

Розділ «Декоративно-ужиткове мистецтво» знайомить учнів і з народним мистецтвом, і з професійними майстрами декоративно-ужиткового мистецтва.

Однією із цікавинок підручника вважаємо знайомство учнів з українським національним строєм кожного етнографічного регіону. Для цього ми розмістили старовинні фото (фото 4), а також додали словнички, які допомагають учням запам'ятати назви складових українського костюму певного регіону. За бажанням учителя, учні можуть вести власні словнички з мистецтва. Наприклад:

Плахта – частково зшита розпашна поясна частина жіночого українського національного вбрання типу спідниці в Східній, Південній, Центральній Україні. Виготовлялася з полотнищ барвистої картатої вовняної тканини (фото 5).

Юпка – верхній жіночий одяг у вигляді довгої корсетки переважно з рукавами. Наприкінці XIX ст. та на початку

Фото 6. Юпка

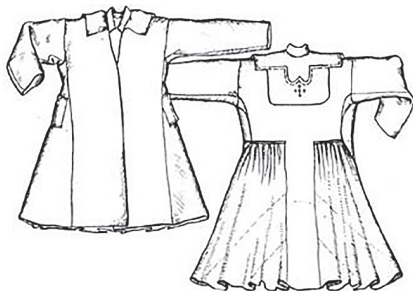

Фото 7. Свита

XX юпкою називали також крамну юпку (пошиту з купленої мануфактурної тканини: найчастіше з вибійки, черкаси́на, кита́йки) та байову юпку, шили з червоної або зеленої байки і обшивали мушками з невеликих кусничків (шматочків) з зеленої на червоному або червоної на зеленому вовни (фото 6).

Свита довгополий верхній одяг з домотканого грубого сукна, зазвичай сірого або брунатного кольору (фото 7).

Очіпок (очепок, чепець, чіпонець, каптур, капор, чепак, керпа) – старовинний головний убір заміжньої жінки у формі шапочки, часто з поздовжнім розрізом ззаду, який зашнуровують, стягуючи сховане під ним волосся. Повсякденний очіпок виготовляли з дешевих тканин, тоді як святковий – з дорогих – парчі, плису, тафти, шовку, оксамиту. З непокритою головою заміжня жінка не могла з'являтися на людях.

До уваги учнів у підручнику розміщено світлина з прикрасами українських жінок (фото 8–11).

Справжнім помічником для учителя під час розгляду матеріалу з національного українського строю є сайт «Кровець» та відеоролики етно-проекту «Спадок/Spadok», у кожному з сюжетів якого відтворено характерний для пев-

ного регіону етнічний жіночий образ кінця XIX – початку XX ст. Важливо, що у відеороликах не просто показано одяг, який носили жінки різного віку, а й за допомогою героїнь продемонстровано, як його вдягали; крім того, назви кожного елемента одягу, що виникає в кадрі, позначено графічно [1].

Музичне мистецтво України у підручнику представлене в декількох аспектах – народні музичні інструменти, музичний фольклор. Є і розповідь про таке унікальне явище не тільки української, а й світової музичної культури, як кобзарство (фото 12).

Кожний етнографічний регіон України славний видатними діячами образотворчого та музичного мистецтва,

Фото 8. Гердани

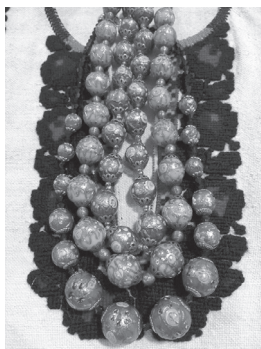

Фото 9. Пацьорки

Фото 10. Баламути (перламутрове намисто)

Фото 10. Коралі (королове намисто)

Фото 11. Дукачі. Слобожанщина

майстрами декоративно-ужиткового мистецтва. На наш погляд, їм доцільно приділити окремий урок, на якому прослухати уривки музичних творів, передивитись та проаналізувати роботи художників.

Так наприклад, якщо учні вивчають тему «Наддніпрянина», учитель може ознайомити їх з творчістю видатного діяча образотворчого мистецтва – художника Олександра Мурашко.

Олександр Олександрович Мурашко народився в 1875 р. в Києві.

Підсумковою роботою О. Мурашко в Петербурзькій Академії мистецтв став твір «Похорон кошового» (фото 20). Саме за це полотно О. Мурашко отримав звання художника і право пенсіонерської поїздки за кордон. Повернувшись до Києва, О. Мурашко виділявся не тільки власною творчістю, він займав чільне місце у культурному житті

Фото 12. Остап Вересай з дружиною Приською. Київ, кінець вересня 1873 р.

міста й спрямував зусилля на об'єднання національних художніх сил. У 1916 році О. Мурашко викладав у Київському художньому училищі. Також він заснував художню студію, Товариство київських художників, яке займалося організацією виставок, створенням Будинку творчості і клубу, де повинні були проходити зустрічі, читатись лекції з історії мистецтв. О. Мурашко був не тільки талановитим художником, енергійною і творчою людиною. Він вивів українське мистецтво на європейський рівень. Митця вбили у червні 1919 року, неподалік від дому. Це не було випадковістю. Так починався час розправи над національним мистецтвом, терор проти його представників, О. Мурашко став однією з перших жертв.

До теми «Полісся» учитель може ознайомити учнів із творчістю Дмитра Бортнянського.

Дмитро Степанович Бортнянський (1751–1825 рр.) народився у місті Глухові (нині Сумська область).

Бортнянський створив 6 опер, писав інструментальні твори. Духовна музика композитора охоплює 35 чотириголосних хорових концертів (псалмів) для різних складів, 10 двохорових концертів, 14 чотириголосних концертів «Тебе, Бога, хвалимо», 29 окремих літургійних співів, триголосну літургію, духовні

твори для жіночого хору з рефреном мішаного хору, обробки давніх церковних київських та болгарських наспівів та багато інших. Серед хорових творів Д. Бортнянського найвідомішими є чотириголосні та восьмиголосні двохорові концерти. Це великі вокально-хорові цикли, створені у високорозвиненому стилі а capella, з контрастними драматичними зіставленнями музичних образів; головним композиційним принципом є чергування tutti і невеликих концертних груп голосів.

Світський характер хорової музики Д. Бортнянського пояснюється оперним мисленням композитора, що нерідко ставало приводом для нарікань з боку церковної адміністрації. Так наприклад, один з ректорів Львівської духовної семінарії, почувши хоровий концерт Д. Бортнянського, обурився і заборонив «робити з церкви театр».

Відірваність від рідного середовища не змогла затерти в творчості композитора збережених віковою традицією рис української музичної культури, які свідчать про глибоке українське коріння його музики.

Національний характер хорової музики Д. Бортнянського розкривається, наприклад, у використанні інтонацій старовинних народно-пісенних зразків. Композитор звертається не тільки до київського розспіву з його м'яким ліризмом і теплою, а й до грецького, болгарського, які використовувались у співі ще з часів Київської Русі.

Спорідненість музичної мови композитора з українським народно-пісенним мистецтвом значною мірою зумови-

Фото 13. М. Дерезус, «Малий Тарас слухає кобзаря». 1957

Фото 14. М. Пимоненко. «Великодня утрєня». 1891 р.

ла велику популярність його творів в Україні.

У підручнику запропоновано різні рівні практичних завдань:

Бажано подивитися і послухати (за вибором учителя). Знайдіть в Інтернеті: відеоролик «Цикл зимових пісень Наддніпрянщини»; Ukrainian folk song: Українські народні пісні з Наддніпрянщини. Мікс – «Ой за гаєм, гаєм зелененьким». «Ой журавко, журавко». Уляна Кот. «СПАДОК/SPADOK. Черкаська область. Черкаський район», «СПАДОК/SPADOK. Київська область. Васильківський район».

Творча майстерня. Творча майстерня, яка є логічним завершенням кожної теми, не передбачає виконання конкретного завдання (з поясненням етапів виконання), а вимагає від учня зробити власний вибір – із запропонованих завдань обрати те, яке до вподоби. Наприклад, таким є завдання до теми «Полтавщина та Слобожанщина»: *Створіть альбом: «Полтавська вишивка», «Решетилівський килим», «Жіночі прикраси Полтавщини та Слобожанщини».*

Іншими завданнями творчої майстерні є доповіді й презентації до них, які учні 10–11 класів можуть використовувати і для ознайомлення з мистецтвом рідного краю учнів 5–9 класів. Наприклад, завдання до того ж підрозділу «Полтавщина та Слобожанщина»: *Робота в групах. Підготуйте доповідь та презентацію «Життя і творчий шлях Іллі Юхимовича Рєпіна» або усні тематичні журнали «Харківські художники – В. Єрмілов, М. Дерезус, З. Се-ребрякова, Д. Безперчий», «Українські кобзарі – носії життєвої мудрості».*

За ініціативи учня та за домовленістю з учителем можливе виконання іншого завдання.

Завершенням розділу «Мистецтво європейського культурного регіону. Україна», як і інших розділів підручника, є «**Запитання та завдання для самоконтролю та самоперевірки**», які спрямовані на розкриття індивідуальності особистості учня, розвиток творчих здібностей, мають різний рівень складності, сприяють формуванню ключових та предметних компетентностей, зокрема художньо-естетичних.

Висновок. Важливим засобом розвитку творчих здібностей школярів, формування рис характеру, поглядів і переконань, інтересу до культури і мистецтва різних країн, підготовки учнів до життя є уроки мистецтва в загальноосвітніх навчальних закладах.

Підручник «Мистецтво» для учнів 10–11 кл. авторів Назаренко Н. В., Чен Н. В., Севастьяновой Д. О. допоможе не тільки учням, а й учителю зосередитися на певних аспектах мистецтва різних країн, оскільки інформації для підготовки до уроку необхідно опрацювати дуже багато. Тому робота за цим підручником активізує дослідницьку та проектну діяльність, розвиває в учнів загальні уміння і навички, необхідні в дослідницькому пошуку. Особливостями підручника є: проблемні запитання до кожної теми, пропонування історичних довідок, використання рубрики «Для допитливих», творчі завдання різних рівнів складності, завдання для творчих майстерень з індивідуальною та груповою формами роботи тощо.

На наш погляд, ознайомленню з мистецтвом України необхідно було б приділити хоча б один навчальний рік, а не один семестр, якого недостатньо для вивчення мистецтва нашої країни. Тому ми вважаємо, що ці теми учитель може розглянути разом з учнями у позаурочний час. Учителі, що захоплюються історією і культурою рідного краю, можуть разом з учнями виходити в етнографічні експедиції.

Дуже хотілося, щоб підручник дарував учням і учителям спілкування з мистецтвом, надихав на творчість і дослідницьку діяльність, розвивав аналітичні здібності і креативність, формував

необхідні сьогодні загальнокультурні, предметні, художньо-естетичні компетентності.

Перспективами подальших розвідок вважаємо поглиблене вивчення мистецтва і культурної спадщини України, її етнографічних регіонів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Как создавался этно-проект «Спадок». URL: <https://vogue.ua/article/fashion/brend/kak-sozdavalsya-etno-proekt-spadok.html>
2. Камбалова Я. Сучасний підручник з історії як ключовий компонент навчально-методичного комплексу // Історія в школах України. 2011. № 7–8. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/15746/1/Kambalova.pdf>
3. Косміна О. Ю. Етнографічні регіони України // Енциклопедія історії України. Т. 3 / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2005. 672 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Etnografichni_regiony_Ukrainy
4. Онищук Л. Сучасний підручник – специфічна комплексна інформаційна модель освітнього процесу.

REFERENCES

1. Kak sozdavalsia etno-proekt «Spadok» [How the ethnic-project «Heritage» was created]. Retrieved from <https://vogue.ua/article/fashion/brend/kak-sozdavalsya-etno-proekt-spadok.html>
2. Kambalova, Ya. (2011). Suchasnyi pidruchnyk z istorii yak kluchovyi komponent navchalno-metodychnoho kompleksu [Modern textbook on history as a key component of the teaching methodological kit]. Istorii v shkolakh Ukrainy, 7, 8. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/15746/1/Kambalova.pdf>
3. Kosmina, O. Yu. (2005). Etnografichni rehiony Ukrainy [Ethnographic Regions of Ukraine]. In V.A. Smolii (Ed.), Entsiklopediia istorii Ukrainy: Vol 3. Kyiv: V-vo «Naukova dumka». Retrieved from http://www.history.org.ua/?termin=Etnografichni_regiony_Ukrainy
4. Onyshchuk, L. (2015). Suchasnyi pidruchnyk – spetsyifichna kompleksna informatsiina model osvithnoho protsesu [Modern textbook – specific comprehensive informational model of the educational process].

Чен Н. В., кандидат педагогических наук, доцент, заведующая кафедрой украинского декоративно-прикладного искусства и графики Харьковского национального педагогического университета имени Г. С. Сковороды, г. Харьков, Украина, e-mail: natalia.xa@gmail.com

Искусство – универсальный язык каждого народа.

В статье освещаются проблемы современного учебника, а также некоторые аспекты работы с учебником «Искусство» (уровень стандарта, академический уровень) на примере авторского учебника «Искусство» для учащихся 10–11 кл. авторов Назаренко Н. В., Чен Н. В., Севастьянова Д. А.

Рассмотрена тема украинского искусства посредством знакомства учащихся с этнографиче-

скими регионами Украины, где каждый ученик может найти собственный уголок малой родины. Предложена возможность дополнения учебного материала интернет-ресурсами (прослушивание музыкальных произведений, просмотр видеороликов к темам), предложены варианты творческих заданий, мини-диспутов и тому подобное.

Ключевые слова: учебник, искусство, украинское искусство, этнографические регионы, мини-диспут, творческие задания.

Chyen N. V., PhD, Associate Professor, Head of the Department of Ukrainian Decorative and Applied Arts and Graphics of H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine, natalia.xa@gmail.com

Art is a universal language of every nation.

The article deals with the problems of modern textbooks. The author reveals some aspects how to work with the textbook of «Art» (standard level, academic level) by the example of the textbook «Art» for the 10-11th grades for schoolchildren by Nazarenko N. V., Chyen N. V. & Sevastianova D. A. The Ukrainian art is analyzed by familiarizing the students with the ethnographic regions of Ukraine, where every student can find his/her own small homeland's corner. The possibility of completing the learning materials with internet resources (listening to the music pieces, watching of the thematic videos), creative tasks variations, mini-disputes is proposed.

The art textbook carries out the essential functions in order to the important tasks of art lessons in high school – development of pupils' creative abilities, formation of personal traits, views and beliefs of a true Ukrainian, interest in culture and art of own country and other parts of the world, preparation of students for life. According to the peculiarities of the author's art textbook for students of 10-11th grades, there is a set of problem questions for each topic, historical references, the section «For Curious», creative tasks of various levels of complexity, tasks for creative workshops with individual and group forms of work – all these develop the students' abilities and skills required in the research, activates them to further use the acquired knowledge. The author's prospect for further research is to study in-depth arts and cultural heritage of Ukraine and its ethnographic regions with senior school students. That's why it would be useful to increase the hours in the curriculum to study Ukrainian art in high school. Teachers are advised to go with students in ethnographic expeditions in order to deepen and expand their knowledge of the history and culture of their native land.

Keywords: textbook, art, Ukrainian art, ethnographic regions, mini-dispute, creative tasks.

Стаття надійшла до редакції 28.04.2019 р.